

УДК 373.5.091:005

DOI: 10.31376/2410-0897-2018-3-38-191-198

Ольга Миколаївна Зайцева,

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки та менеджменту освіти Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка,
e-mail: olga.urol@gmail.com

Вікторія Русланівна Козлова,

магістр (керівник підприємства, установи та організації (в сфері освіти та виробничого навчання)),
учитель Путивльської ЗОШ І-ІІІ ст.
№ 1 імені Радіка Руднева,
e-mail: hallo2442@ukr.net

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ НАУКОВО-МЕТОДИЧНОЮ РОБОТОЮ В ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

У статті розглянуто проблему організації науково-методичної роботи та управління нею в закладах загальної середньої освіти. На основі аналізу наукових підходів до структурування науково-методичної роботи як системи залежно від аспекту розгляду уточнено сутність поняття «науково-методична робота в закладах загальної середньої освіти» як теоретичної основи дослідження. Окреслені цілі та завдання, принципи організації й можливості вдосконалення змісту науково-методичної роботи та педагогічні засоби його реалізації. Обґрунтовані організаційно-педагогічні умови, що забезпечують ефективне управління цим процесом у закладах загальної середньої освіти.

Ключові слова: науково-методична робота, професійна майстерність, професійне зростання, вдосконалення, інноваційна діяльність.

Постановка проблеми. Сучасні тенденції розвитку освіти в Україні потребують нових підходів до організації освітнього процесу, до педагога, спрямованості на розвиток педагогічного мислення, вільний вибір форм і методів саморозвитку, професійного самовдосконалення. Ці тенденції задекларовані в Законі України «Про освіту» [1], Концепції «Нова українська школа» [2] і підвищують відповідальність кожного вчителя за результати своєї педагогічної праці.

Система науково-методичної роботи закладу загальної середньої освіти покликана задовольнити потреби педагогічних колективів у їх розвитку й оновленні, а також інтереси кожного педагога у постійному підвищенні фахового рівня відповідно до кон'юнктури ринку педагогічної праці. Це водночас є засобом соціального захисту й забезпечення потреби у висококваліфікованих конкурентоспроможних кадрах.

На сьогодні гостро стоїть завдання адаптування педагогів до нових освітніх вимог. Важливу роль у забезпеченні реформування освіти відіграє модернізація науково-методичної роботи в освітньому закладі через упровадження сучасних навчально-виховних та управлінських технологій, стимулювання професійного зростання кадрів, підвищення їхньої професійної майстерності, зокрема через ефективне застосування дієвих форм і методів навчання дорослих, інструментальних засобів, систем комп'ютерного навчання та інформаційної мережевої взаємодії.

Аналіз наукових досліджень та практики управління науково-методичною роботою засвідчує істотні недоліки в її організації: централізація управління, яка обмежує можливості вільного вибору змісту і форм підвищення кваліфікації вчителів залежно від їхніх потреб, інтересів, рівня підготовки, що спричиняє соціальну апатію, зниження творчої енергії та ініціативи працівників освіти, низький потенціал використання на науковій основі досвіду вчителів-новаторів, недосконалі діагностика методичної роботи педагогічних колективів освітніх закладів та інші недоліки, що свідчать про необхідність її перебудови на різних рівнях управління.

Отже, суперечності в організації науково-методичної роботи та управлінні нею й недостатня розробленість відповідно до нових освітніх законодавчих вимог зумовлюють актуальність дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Загальні проблеми організації науково-методичної роботи та управління нею висвітлені в наукових доробках Т. М. Десятова, І. П. Жерносека, І. А. Зазюна, А. М. Ісаєва, М. Ю. Красовицького, А. І. Кузьмінського, Л. Л. Момон, Н. Г. Ничкало, В. В. Олійник, В. Ф. Паламарчук, І. П. Підласого, Я. С. Турбовського.

Дослідженням окремих аспектів організації науково-методичної роботи та управління нею в закладах загальної середньої освіти займалися такі вчені: Є. В. Березняк, В. І. Бондар, Л. І. Даниленко,

Б. С. Кобзар, А. М. Єрмола, М. М. Поташник, В. І. Маслов, Н. М. Островерхова, В. С. Пikelьна, О. Я. Савченко, М. Д. Ярмаченко та ін.

На думку вчених, науково-методична робота є компонентом підвищення кваліфікації вчителів, який реалізується у міжкурсовий період (С. В. Крисюк, Н. П. Ващенко, А. Ю. Панасюк, І. П. Жерносек); компонентом організаційної структури управління освітнім процесом (О. М. Моїсєєв, Т. І. Шамова, М. Г. Плахова, Є. Р. Мехацька, П. В. Худомінський, Ю. А. Конаржевський, М. М. Поташник); формою вивчення і впровадження досягнень передового педагогічного досвіду (І. П. Жерносек, О. І. Патрушева, О. Г. Ярошенко, Я. Л. Коломинський); структурною ланкою системи безперервної освіти (Б. С. Гершунський).

Формулювання мети статті. Мету статті вбачаємо в розкритті сутності науково-методичної роботи як системи та обґрунтуванні організаційно-педагогічних умов ефективного управління нею в закладах загальної середньої освіти.

Виклад основного матеріалу. Науково-методична робота в теорії управління розглядається вченими як цілісна, заснована на досягненнях науки й передового досвіду та конкретному аналізі навчально-виховного процесу система взаємопов'язаних дій і заходів, спрямованих на підвищення кваліфікації та професійної майстерності кожного педагога, вихователя (включаючи й управління професійною освітою, самовихованням, самовдосконаленням учителів), на розвиток та підвищення творчого потенціалу педагогічного колективу школи в цілому, а в кінцевому рахунку – на розвиток і досягнення позитивних наслідків освітнього процесу, оптимального рівня навчання, виховання і розвитку конкретних школярів [3; 4; 5].

До головних принципів організації системи науково-методичної роботи дослідники відносять цілеспрямованість, наявність деяких одночасно наявних структур, керованість, відкритість та ієрархічність (зв'язок з іншими системами) [4]. Зокрема, В. М. Садовський та Є. Г. Юдін наголошують на певному ієрархічному статусі кожного з її елементів, сукупність яких утворює ієрархію підсистем різних рівнів та взаємодію з середовищем [6].

У низці досліджень система науково-методичної роботи розглядається як частина загальної системи роботи з педагогічними кадрами, управління педагогічним процесом, підвищення кваліфікації вчителів і вихователів, їхньої безперервної освіти. Система є багатоструктурною, компоненти її представлено в педагогічній науці у вигляді різних реально наявних структур залежно від аспекту розгляду (М. М. Поташник, І. П. Жерносек, А. М. Єрмола) [3; 5; 7].

Так, діяльнісний аспект дозволяє виділити таку структуру: мотиви, мета, завдання, форми, методи, результати. Змістовий аспект розглядається як побудова структури за трьома взаємопов'язаними напрямками науково-методичної роботи: методичної, науково-теоретичної та психолого-педагогічної підготовки [8; 9]. Управлінський аспект передбачає виділення інших компонентів, таких як: педагогічний аналіз, планування, організація, контроль і регулювання. Організаційний аспект структури, залежно від її мети, складається з різних форм методичної роботи (об'єднання вчителів за проблемами, кафедр – за навчальними предметами чи їх циклами, добір учителів за віковими групами учнів тощо) [7; 9].

Відаючи належне значному науковому доробку вчених щодо пояснення сутності категорії «науково-методична робота», не претендуючи на абсолютність, ми пропонуємо таке визначення: науково-методична робота в закладі загальної середньої освіти – це система аналітичної, організаційної, діагностичної, пошукової, дослідницької, науково-практичної, інформаційної діяльності, заснована на досягненнях науки та передового педагогічного досвіду, змодельована на основі інноваційного ресурсу підвищення її якості на особистісному рівні з метою формування інноваційної внутрішньошкільної освітньої політики, удосконалення професійної компетентності педагогічних працівників та підвищення ефективності освітнього процесу в режимі інноваційного розвитку, що сприяє створенню максимально успішного, конкурентоспроможного освітнього середовища для педагогів та учнів, реалізації принципу інтеграції і свободи вибору в системі роботи з педагогічними кадрами.

Наукова література містить значну кількість дефініцій поняття «педагогічна умова». Під педагогічною умовою розуміють певну обставину, яка впливає (прискорює чи гальмує) на формування і розвиток педагогічних явищ, процесів, систем, якостей особистості [10]. Організаційно-педагогічні умови ефективності управління науково-методичною роботою ми розуміємо як спеціально створені обставини, виявлені в результаті цілеспрямованого відбору, що активізують фактори, котрі впливають на успішне оволодіння інноваційною педагогічною діяльністю та сприяють продуктивній професійній комунікації задля реалізації поставленої мети в закладі загальної середньої освіти.

Усю сукупність проблем удосконалення науково-методичної роботи в закладах загальної середньої освіти можна розмежувати за низкою ознак і представити таким чином: нормативно-організаційне забезпечення; навчально-методичне забезпечення; інформаційне забезпечення; кадрове забезпечення; матеріально-технічне і фінансове забезпечення; міжшкільне, вузівське й міжнародне співробітництво.

Ураховуючи вищезазначене, нами виділені та обґрунтовані необхідні й достатні організаційно-педагогічні умови ефективного управління науково-методичною роботою в закладах загальної середньої

освіти. Такими, на нашу думку, є:

1. Оптимальність цілей і завдань науково-методичної роботи на визначений період: чітке визначення прогнозованих проміжних та кінцевих результатів; урахування якісного складу педагогічних працівників, їхньої професійної компетентності під час організації науково-методичної роботи; урахування стану викладання навчальних предметів та стану виховної роботи; урахування при досягненні поставлених цілей здобутків педагогічної теорії, вимог реформування освіти.

Основними завданнями реалізації ефективної науково-методичної роботи є такі:

- безперервність і наступність підготовки педагогів до самостійної наукової і педагогічної діяльності;
- підвищення результативності науково-дослідницьких робіт учителів різного фаху та учнів, задіяних у Малій академії наук;
- підтримка науково-творчої самодіяльності педагогів, залучення їх до систематичної роботи в науково-творчих колективах, забезпечення засвоєння теорії й практики наукової і педагогічної діяльності на основі інформації про реальну ситуацію в досліджуваних галузях;
- створення умов для формування і розвитку в педагогів особистих творчих якостей й об'єктивної самооцінки; здатності до самостійних теоретичних і практичних суджень і висновків; стійкої потреби щодо участі в корисній для суспільства і держави педагогічній діяльності.

2. Оптимальність та інформаційна насиченість визначеного змісту: актуальність проблематики та її практичне значення; зміст (пріоритетність, обсяг, інформаційне забезпечення, відповідність поставленим цілям та завданням).

Удосконалення змісту науково-методичної роботи відповідно до змісту освіти передбачає: необхідність зосередження об'єднаних зусиль досвідчених практиків і наукових працівників на розробленні та реалізації нових освітніх програм з урахуванням потреб та інтересів учнів; забезпечення вільного вибору учнями предметів, викладачів, форм навчання, темпу засвоєння його змісту на основі обов'язкової психолого-педагогічної діагностики потреб, інтересів і навчальних можливостей учнів; розроблення програм навчальних дисциплін відповідно до загальнонаукових, професійних інтересів учнів із визначенням обов'язкових результатів навчання.

3. Оптимальність педагогічних засобів для досягнення поставлених цілей та завдань.

Цьому сприяє чітка організація системи науково-методичної роботи: удосконалення рівня підготовки педагогічних кадрів у міжквартальний період на основі індивідуальних програм, орієнтованих на творчу роботу в педагогічному колективі; забезпечення взаємозв'язку внутрішньошкільної методичної роботи на науково-діагностичній основі в місті, районі; створення опорних шкіл, експериментального педагогічного майданчика, банку освітніх ідей, проектів, програм на базі досягнень педагогічної науки та передового педагогічного досвіду; урізноманітнення форм проведення науково-методичних семінарів із проблем освіти, навчання вчителів технології педагогічної творчості та складання навчальних програм.

4. Реалізація системного й діагностичного підходів до організації науково-методичної роботи та управління нею.

Організація науково-методичної роботи як системи має ознаки: забезпеченість взаємозв'язку та якості всіх структурних компонентів системи; діагностичний та системний підхід до її організації; прояв основних функцій та принципів функціональної системи науково-методичної роботи; чіткість визначених пріоритетів; участь педагогічних працівників у колективних методичних заходах; спрямованість усіх методичних заходів на кінцевий результат; керованість науково-методичної роботи.

5. Удосконалення контрольно-аналітичної діяльності як складової управління освітнім процесом у закладах загальної середньої освіти (цю форму діяльності управління освіти міста чи району варто розглядати як методичну допомогу адміністрації та вчителям шкіл). Постійний моніторинг ступеня розриву між реальним рівнем компетентності вчительських кадрів, що проявляється в узагальненому результаті їхньої праці, та вимогами суспільства до якості діяльності вчителів та знань учнів.

Мета та зміст науково-методичної роботи з педагогічними колективами за новими управлінськими технологіями потребують постійного вивчення ступеня розриву між реальним рівнем компетентності вчительських кадрів, що проявляється в узагальненому результаті їх праці, та вимогами суспільства до якості діяльності педагогів та знань учнів. Це дає змогу діагностувати стан освітнього процесу, а також визначати напрями науково-методичної роботи в конкретному закладі загальної середньої освіти та надавати кваліфіковану допомогу як педагогам, так і керівникам, які її організують.

Вивчення якісного складу педагогічних кадрів є необхідною передумовою обґрунтованого розроблення головних напрямів, змісту й методів удосконалення педагогічної майстерності. Визначення стану науково-методичної роботи в педагогічних колективах та шляхів її вдосконалення доцільно проводити за допомогою таких методів:

- вивчення ефективності методичної роботи, складання анкети для вчителів, керівників шкіл та методичних об'єднань;
- аналіз доцільності застосовуваних структурних форм науково-педагогічної роботи;
- аналіз змісту та форм методичної роботи;
- аналіз річних навчальних планів і програм освітніх закладів, методкабінетів, методичних об'єднань, творчих груп;
- бесіди з адміністрацією й керівниками предметних методичних об'єднань, під час яких виявляється їхнє ставлення до організації науково-методичної роботи в закладах загальної середньої освіти міста, району;
- опитування та анкетування вчителів стосовно ролі методичної роботи у їхній практичній діяльності;
- відвідування уроків учителів;
- діагностика основних науково-методичних труднощів учителів як складової діяльності методистів з розвитку творчості в педагогічному колективі;
- аналіз шкільної документації: зіставлення річного плану роботи освітнього закладу і наказу про організацію методичної роботи, ознайомлення з планами роботи методичних об'єднань, творчих груп тощо, вивчення форм і методів науково-методичної роботи з учителями та оцінювання її ефективності.

6. Ефективне управління науково-методичною роботою значною мірою залежить від фахової управлінської освіти та компетентності тих, хто її організовує та координує. Важливим є те, наскільки добре усвідомлює директор, заступник директора з науково-методичної роботи, методист інформаційно-методичного центру (ІМЦ) свої професійні обов'язки і чи мають вони необхідні для їх виконання знання, уміння і навички, а також відповідний рівень організаторських здібностей.

Окрім того, не всі працівники мають належний рівень загальної педагогічної культури та володіють навичками управлінських дій, причому рівень умінь методистів нижчий за рівень їхніх знань. Молоді методисти при задовільному рівні педагогічної підготовки потребують удосконалення методичних, психологічних і загальнокультурних знань.

Для створення умов для постійного підвищення освітнього і кваліфікаційного потенціалів педагогів необхідно:

- планувати і прогнозувати науково-методичну роботу, виходячи з аналізу підсумків навчального року, на основі координованої діяльності всіх методичних служб;
- забезпечувати системний характер діяльності ІМЦ, націлювати діяльність центру на науково обгрунтоване управління процесом підвищення педагогічної майстерності вчителів та якості навчально-виховного процесу в освітніх закладах;
- дотримуватись тематичної єдності та раціонального співвідношення колективних та індивідуальних форм роботи на основі диференційованого підходу до вдосконалення методичної культури вчителя;
- формувати позитивну мотивацію участі педагогів у всіх заходах науково-методичної роботи, стимулювати творчу ініціативу;
- сприяти розвитку у вчителів інтересу до педагогічних експериментів, котрі в перспективі можуть перетворитись на наукові;
- вивчати й узагальнювати перспективний досвід окремих учителів; виявляти невикористані резерви діяльності ІМЦ та закладів загальної середньої освіти;
- розробляти і впроваджувати в практику з метою підвищення рівня науково-методичної, психологічної підготовки вчителів комплексні цільові програми за такими основними напрямками: методична освіта педагогічних кадрів, психологічна підтримка науково-методичної роботи, інформаційно-комп'ютерне забезпечення освітнього процесу, експертиза освітньої діяльності закладів загальної середньої освіти.

7. Управління науково-методичною роботою сучасного закладу загальної середньої освіти має бути спрямоване на забезпечення інноваційної освітньої діяльності педагогів із застосуванням нововведень. Цей процес не піддається формалізації, оскільки потребує врахування людського чинника, зокрема подолання соціально-психологічних бар'єрів.

Їх подоланню сприяють урахування настанов, ціннісних орієнтацій, потреб, можливостей педагогічних працівників; створення соціально-педагогічних умов для просвітницького інформування та активного навчання педагогів з метою розвитку в них інноваційних здібностей, формування готовності до сприйняття нових ідей та участі в інноваційних заходах, до швидкоплинних вимог суспільства.

Упровадження інноваційних форм роботи з педагогічними кадрами забезпечує зростання професійної майстерності вчителів, створення творчих груп педагогів. Здійснення інноваційної діяльності скорочує час, витрачений учнями на засвоєння теоретичних знань, практичних умінь та навичок; педагогічними працівниками на виконання основних функцій, операцій і дій; керівниками навчального

закладу на виконання управлінських функцій, операцій і дій.

8. Створення філософії управлінської системи. У закладі загальної середньої освіти адміністрація створює такі умови, за яких учитель має більше самостійності в роботі, сам шукає способи й методи досягнення результатів, за які відповідає. Ця система має бути заснована на взаєморозумінні й довірі, забезпечує результат праці педагогічного колективу, тим самим створює імідж школи, який необхідно зберігати й удосконалювати. Філософія управлінської системи передбачає досягнення такого рівня взаєморозуміння з педкадрами, коли відсутні передумови для професійного стресу, у колективі зберігається спокій, вчасно надається допомога тим, кому вона потрібна.

Адміністрація мусить розуміти, що робота в стресовій ситуації приводить до мобілізації внутрішніх ресурсів, що, зрештою, спричиняє порушення здоров'я вчителя. У результаті знижується ефективність професійної діяльності педагога, зникає бажання працювати творчо. З огляду на це адміністрація не повинна забувати одне з найважливіших правил – створити найкращі умови для кожного члена колективу, здійснювати соціально-економічну підтримку вчителя, виходячи зі своїх можливостей.

9. Стимулювання інноваційного режиму роботи педагогічного колективу шляхом запровадження нової управлінської етики як перспективної форми інноваційної науково-методичної роботи з педагогічними кадрами.

У педагогічному колективі необхідно створювати атмосферу, у якій його члени почувалися б переможцями, формувати позитивне мотиваційне середовище, підтримувати дух творчості.

Це надасть педагогам можливість зростати, глибше усвідомлювати свою поведінку і внутрішній світ, розширювати сфери компетентності, бачити перспективи.

10. Урахування у роботі з педагогічними кадрами засад психології управлінської діяльності, і на її основі оновлення змісту управлінської діяльності.

Це новий напрям психології, що вивчає закономірності, механізми, умови й чинники ефективного управління педкадрами в різноманітних умовах, специфіку формування управлінського мислення та особливостей розвитку здібностей керівників самостійно, творчо скеровувати життєдіяльність колективу, використовуючи продуктивні моделі, алгоритми й технології.

Ця інновація спрямована на якісні зміни в роботі школи. Планування здійснюється тільки на основі раціонального об'єднання інформаційної, аналітичної, експертно-прогностичної діяльності в усіх ланках шкільного управління. Має зростати роль контролю за прийняттям і виконанням управлінських рішень.

Усю управлінську діяльність під час вирішення поставлених завдань необхідно спрямовувати не на процес, а на кінцевий результат. При цьому потрібно забезпечувати відкритість, гласність, прозорість обговорення і прийняття управлінського рішення, формувати рівень управлінської культури педагогічних кадрів.

Розуміння окремих психологічних аспектів управлінської діяльності забезпечує комфортне самопочуття працівника на робочому місці, його психічне здоров'я, допомагає не втрачати професіоналізм та запобігати особистісним деформаціям.

Розуміння керівниками закладів загальної середньої освіти психологічних аспектів управлінської діяльності розвиває професійне мислення та допомагає формувати саме ті особисті якості, що дають змогу не тільки ефективно працювати, а й комфортно почуватися на робочому місці (як керівникові, так і підлеглому).

Якщо керівник прагне здійснювати інноваційні перетворення, він мусить знати, що будь-яка інновація має покращувати хід і результати його роботи.

11. Створення умов для самоосвітньої діяльності на діагностичній основі за результатами моніторингу педагогічної, методичної, психологічної підготовки вчителя.

Можна виділити дві форми самоосвіти: індивідуальну та керовану. Індивідуальна самоосвіта регламентується самим педагогом залежно від його потреб. Керована самоосвіта базується на констатації недоліків або бажанні вивчити проблему, що викликає труднощі.

Тому, щоб працювати з педагогічними кадрами в інноваційному режимі, необхідно зробити самоосвіту основним видом освітньої діяльності в міжквестаційний період, розв'язавши при цьому такі проблеми:

- поглиблене розуміння соціальної ролі школи в житті суспільства;
- інноваційний характер організаційної культури;
- запровадження інноваційних технологій у освітній процес;
- використання комп'ютерних технологій в управлінні та навчанні;
- формування професійних компетенцій педагогічних працівників;
- засвоєння нової наукової інформації, теоретичних знань із позиції сучасних соціальних потреб;
- запровадження комплексного зорієнтованого підходу в освітньому процесі.

Ефективність самоосвіти педагогів залежить від стилю управління педагогічним колективом, який передбачає індивідуальний підхід до кожного вчителя, усебічну підтримку його творчості, прагнення до самореалізації.

Поряд із зовнішнім діагностуванням учителя варто спонукати його до самооцінювання й

самоаналізу. Результати моніторингу зберігаються протягом кількох років, що забезпечує неперервне відстеження його зростання, дає змогу прогнозувати розвиток і стан фахового рівня.

Отже, керівництво самоосвітою вчителя є інноваційною формою роботи, тому що керівник постає в різних ролях: психолога (помічника й натхненника), менеджера (організатора й координатора), методиста (консультанта й діагноста).

12. Упровадження нової філософії освіти як результату цілеспрямованої інноваційної роботи з педагогічними кадрами. Її основні тези:

- якість навчання – головна мета освіти;
- послідовний та систематичний моніторинг якості роботи;
- орієнтація на кінцевий результат.

Кожний педагог має усвідомлювати, що постійне вдосконалення – це не тільки вимога часу, а й особливість професійної діяльності. Отже, вчитель, досвідчений чи початківець, постійно має працювати над своїм особистісним і професійним розвитком у процесі науково-методичної діяльності з використанням інноваційних форми роботи.

Висновки. На основі викладеного вище можна стверджувати, що сучасній інноваційній моделі закладу загальної середньої освіти потрібен новий учитель, який готовий до професійної діяльності в умовах змін і перманентного вдосконалення фахової майстерності. Отже, необхідно забезпечувати професійний розвиток педагога не лише шляхом підвищення його кваліфікації раз на п'ять років, а й надання йому безперервної та постійної професійної підтримки засобами інноваційної за змістом та формами, оптимальної за структурою науково-методичної роботи. Реалізація запропонованих умов сприятиме продуктивній зміні стилю й методів організації та управління науково-методичною роботою на всіх її рівнях, надасть можливість створити таку атмосферу, що допоможе вчителю розкрити здібності учнів, їхній особистий потенціал, стимулюватиме творчу, трудову й громадську діяльність. Перспективами подальших розвідок з окресленого напрямку вважаємо розроблення моделі організації науково-методичної роботи та управління нею, а також її впровадження в освітній процес сучасного закладу загальної середньої освіти.

Список використаних джерел та літератури

1. Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради (ВВР), 2017, № 38–39, ст. 380. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>. – Дата звернення: 28.09.2018.
2. Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://osvita.ua/school/reform/54276/>. – Дата звернення: 28.09.2018.
3. Методическая работа в школе: организация и управление / Под общ. ред. М. М. Поташника. – М. : Дидактика, 1991. – 192 с.
4. Дудніченко Н. В. Розвиток творчого стилю діяльності педагога засобами методичної роботи школи : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.04 / Н. В. Дудніченко. Криворізький держ. педагогічний ун-т. – Кривий Ріг, 2003. – 20 с.
5. Жерносек І. П. Удосконалення науково-методичної роботи в сучасних загальноосвітніх школах, ліцейх і гімназіях : монографія / І. П. Жерносек. – К., 2001. – 204 с.
6. Садовский В. В. Система / В. В. Садовский, Э. И. Юдин // Философская энциклопедия. – М., 1970. – Т. 5.
7. Єрмола А. М. Технологія організації науково-методичної роботи з педагогами / А. М. Єрмола, О. М. Василенко. – Х. : ІМЦ, 2007. – 343 с.
8. Козлова О. Г. Методика інноваційного пошуку вчителя : навч.-метод. посібник / О. Г. Козлова. – Суми : ВВП «Мрія- 1» ЛТД, 1998. – 96 с.
9. Ващенко Л. М. Управління інноваційними процесами в загальній середній освіті регіону : монографія / Л. М. Ващенко. – К. : Видавниче об'єднання «Тираж», 2005. – 380 с.
10. Рапацевич Е. С. Педагогика. Большая современная энциклопедия / Е. С. Рапацевич. – М. : Изд. «Современное слово», 2005. – 720 с.

Ольга Николаевна Зайцева,

кандидат педагогических наук, доцент кафедры педагогики и менеджмента образования Глуховского национального педагогического университета имени Александра Довженко,
e-mail: olga.urol@gmail.com

Виктория Руслановна Козлова,

магистр (руководитель предприятия, учреждения)

и организации (в сфере образования и
производственного обучения)),
учитель Путивльської ООШ
I-III ст. № 1 імені Радика Руднева,
e-mail: hallo2442@ukr.net

ОРГАНИЗАЦИОННО-ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ УСЛОВИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ УПРАВЛЕНИЯ НАУЧНО-МЕТОДИЧЕСКОЙ РАБОТОЙ В УЧРЕЖДЕНИЯХ ОБЩЕГО СРЕДНЕГО ОБРАЗОВАНИЯ

В статье рассмотрена проблема организации научно-методической работы и управления ею в учреждениях общего среднего образования. На основе анализа научных подходов к структурированию научно-методической работы как системы, в зависимости от аспекта рассмотрения уточнена сущность понятия «научно-методическая работа в учреждениях общего среднего образования» как теоретической основы исследования. Рассмотрены цели и задачи, принципы организации и возможности совершенствования содержания научно-методической работы, предложены педагогические средства его реализации. Обоснованы организационно-педагогические условия, обеспечивающие эффективное управление этим процессом в учреждениях общего среднего образования.

Ключевые слова: научно-методическая работа, профессиональное мастерство профессиональный рост, совершенствование, инновационная деятельность.

Olha Zaitseva,
Candidate of Pedagogical Sciences, assistant
professor of pedagogical and education
management chair Oleksandr Dovzhenko Hlukhiv
National Pedagogical University,
e-mail: olga.urol@gmail.com

Viktoriya Kozlova,
Master degree student (head of establishment
in education sphere)
Radik Rudnyev Putyvl' comprehensive school,
e-mail: hallo2442@ukr.net

ORGANIZATIONAL AND PEDAGOGICAL CONDITIONS OF MANAGING SCIENTIFIC AND METHODOLOGICAL WORK EFFICIENCY IN COMPREHENSIVE EDUCATIONAL ESTABLISHMENTS

The article focuses on analyses of the problem of organizing and managing the scientific and methodical work, organizational and pedagogical conditions facilitating the optimization of this process in comprehensive educational establishments.

Introduction. *The system of scientific and methodical work in comprehensive educational establishments is designed to meet the needs of educators in their development and renewal, as well as the interests of each teacher in the continuous improvement of the professional level in accordance with the market situation of pedagogical work. At the same time, there are significant disadvantages in its organization: the centralization of management which limits the possibilities of free choice of content and forms of teachers training, depending on their needs, interests, level of readiness which leads to social apathy, lowering the creative energy and the initiative of educators, low the potential for using on the scientific basis the experience of innovating teachers, the inadequate diagnosis of methodical work of educational staff of educational institutions, etc., which indicates the necessity of its restructuring at different levels of management.*

Purpose. *To reveal the essence and substantiate the organizational and pedagogical conditions of effective managing the scientific and methodical work in comprehensive educational establishments.*

Methods. *Method of system and structure analysis of scientific literature, synthesis, classification, systematization, generalization.*

Results. *The organizational and pedagogical conditions of effective management of scientific and methodological work in comprehensive educational establishments are distinguished and substantiated.*

Originality. *The content of the notion «scientific and methodical work in comprehensive educational establishments» is specified; the theoretical basis of the research, organizational and pedagogical conditions of effective management of this process are substantiated.*

Conclusion. *Implementing in comprehensive educational establishments the suggested conditions will contribute to the radical change in the style and methods of managing the scientific and methodical work at all its*

levels, creating an atmosphere that will help the teacher to discover the students' abilities, their potential, and stimulate creative, work and community activities.

Prospects for the further investigations in the above-mentioned direction can be seen as developing the model of organization and management of scientific-methodical work and its introducing into the educational process of a modern comprehensive educational establishments.

Key words: scientific and methodical work, professional skills, professional growth, improvement, innovative activity, organizational and pedagogical conditions

References

1. Zakon Ukrainy «Pro osvitu» // Vidomosti Verhovnoyi Rady (VVR), 2017, № 38-39, st.380. Elektronnyj resurs. Rezhym dostupu: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
2. Koncepciya realizaciyi derzhavnoyi polityky u sferi reformuvannya zagal'noyi seredn'oyi osvity «Nova ukrayins'ka shkola» na period do 2029 roku. Elektronnyj resurs. Rezhym dostupu: <https://osvita.ua/school/reform/54276/>
3. Metody cheskaia rabota v shkole: organy zacya y upravleny'e / Pod obshh. red. M.M.Potashny'ka. - M: Dy'dakty'ka, 1991. - 192 s.
4. Dudnichenko N. V. Rozvytok tvorchoho stylyu diyal'nosti pedagoga zasobamy metodychnoi roboty shkoly : avto-ref. dy's. na zbuttya naukovoogo stupenya kand. ped. nauk: specz. 13.00.04 / N. V Dudnichenko. Kry'voriz'ky'j derzh. pedagogichny'j un-t. - Kry'vy'j Rig, 2003. - 20 s.
5. Zhernosyuk I. P. Udoskonalennya naukovo-metodychnoi roboty v suchasny'x zagal'noosvitnix shkolax, liceyax i gimnazyax : monografiya. - K., 2001. - 204 s.
6. Sadovsky'j V.V, Yudy'n E.Y. Sy'stema / V.V Sadovsky'j, E.Y Yudy'n // Fy'losofskaya encyklopedy'ya. - M., 1970. - T. 5.
7. Yermola A.M. Texnologiya organizaciyi naukovo-metodychnoi roboty z pedagogamy / A.M. Yermola, O.M. Vasylenko. - X. : IMCz, 2007. - 343 s.
8. Kozlova O.G. Metodyka innovacijnoho poshuku vchy'telya: [navch.-metod. posibny'k] / O.G. Kozlova. - Sumy: VVP «Mriya- 1» LTD, 1998. - 96 s.
9. Vashhenko L.M. Upravlinnya innovacijny'my procesamy v zagal'nij serednij osviti regionu: [monografy'ya] / L.M. Vashhenko. - K.: Vy'davny'che ob'yednannya «Ty'razh», 2005. - 380 s.
10. Rapacevy'ch E.S. Pedagogy'ka. Bol'shaya sovremennaya encyklopedy'ya. / E.S. Rapacevy'ch - M., - Y'zd. «Sovremennoe slovo» - 2005. - 720s

Отримано редакцією 15.10.2018 р.

УДК 372.853

DOI: 10.31376/2410-0897-2018-3-38-198-208

Борис Александрович Грудинін,

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри фізико-математичної освіти та інформатики Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка, e-mail: b.hrudynin@ukr.net

СТРУКТУРНО-ФУНКЦІОНАЛЬНА МОДЕЛЬ РОЗВИТКУ ДОСЛІДНИЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ ЛІЦЕЮ В ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ ФІЗИКИ

У статті розглянуто проблему розвитку дослідницької компетентності учнів ліцею в процесі навчання фізики. Описано структурно-функціональну модель розвитку дослідницької компетентності учнів ліцею та розкрито її структуру як сукупність цільового, методологічного, теоретичного, нормативного, практичного та результативного компонентів. Розглянуто принципи реалізації авторської структурно-функціональної моделі, серед яких: орієнтування на модель людини-дослідника; полісуб'єктна взаємодія; організація дослідницького середовища в освітньому закладі; поетапність розвитку дослідницької компетентності учнів ліцею; безперервність моніторингу здатностей учнів виконувати дослідницьку діяльність; спільність зусиль педагогічного колективу щодо розвитку дослідницької компетентності учнів ліцею.

Ключові слова: компетентність, дослідницька компетентність, структурно-функціональна модель, компонент.

Постановка проблеми. Сучасні суспільні, соціально-економічні та інформаційно-технологічні зміни висувають нові вимоги до підготовки людини нової генерації, що потребує зміни освітнього процесу, створення та застосування інноваційних технологій, форм, методів і засобів навчання. Оновлення змісту навчання є нагальною проблемою, що потребує нової схеми організації дослідницької діяльності учнів,